

Va morir al Coll de l'Alba salvant llibres: les bibliotecàries oblidades de la guerra

El Coll de l'Alba, avui, és un paisatge de pas tranquil. Però el 1938 era una línia fràgil entre la vida i la destrucció.

Per aquella carretera trencada per la guerra circulaven soldats, famílies que fugien... i també bibliobusos. Vehicles que feien una feina silenciosa i extraordinària: salvar llibres dels bombardejos i del front.

En un d'aquests viatges tornava de Tortosa la bibliotecària Concepció de Balanzó, que el 1935 havia estat nomenada directora de la Biblioteca Popular de Manresa, de només trenta-quatre anys. Havia participat en una missió urgent: recuperar fons bibliogràfics de Tortosa, castigada pels atacs aeris, per evitar que es perdessin per sempre.

Tortosa, l'any 1938, vivia sota una

pressió constant. Els bombardejos aeris eren freqüents i devastadors, especialment durant la Batalla de l'Ebre. La ciutat quedava progressivament arrasada i també ho quedaven els seus espais culturals.

La Biblioteca Popular de Tortosa, inaugurada el 1932, estava situada als baixos de l'Institut de Batxillerat del carrer Montcada, al centre històric de la ciutat, i formava part del Servei de Biblioteques de la Mancomunitat. Era un espai pensat per a la cultura i la lectura, però el 1937 la riuada ja l'havia afectat, i el 1938 els bombardejos van acabar de trencar la seva normalitat, obligant a salvar els llibres abans que desapareguessin.

Aquell dia hi viatjaven també la bibliotecària Felipa Español i el bibliògraf Jordi Rubió i Balaguer,

dins d'un d'aquells bibliobusos que van esdevenir símbol de resistència cultural.

Però al Coll de l'Alba la carretera era plena de cràters de bombes. En intentar esquivar-ne un, el vehicle va fer una maniobra brusca. El bibliobús va perdre estabilitat.

Concepció de Balanzó va ser expulsada a l'exterior. Va patir una fractura de la base del crani i va morir dos dies després.

Rubió i Balaguer, colpit, ho resumiria amb una frase:

"He perdut una amiga bona, recta, lleial i d'absoluta confiança".

La guerra no només destruïa ciutats. També trencava vides com la seva: joves bibliotecàries que havien fet de la cultura una forma de resistència.

Concepció de Balanzó formava part de la generació de l'Escola de Bibliotecàries, que va modernitzar el sistema bibliotecari català i va entendre que els llibres eren un patrimoni que calia defensar fins i tot sota les bombes.

Moltes d'elles van treballar als bibliobusos del front, salvant i transportant llibres enmig del caos bèl·lic. Algunes, com Balanzó, no van tornar.

El Coll de l'Alba guarda avui aquest record silenciós. Una carretera que va ser camí de fugida, de resistència i de tragèdia.

I escrivint aquestes línies, com a bibliotecària, costa no pensar en elles. En aquelles dones joves, prenyades, compromeses, que van creure que els llibres mereixien ser

Irene Prades Ginovart

directora de la Biblioteca Marcel·lí Domingo de Tortosa

salvats encara que tot al voltant s'ensorrés.

No van tenir monuments. Ni títols. Ni memòria prou justa.

Però van tenir una cosa que pesa més: la convicció que la cultura era important fins al final. Va morir intentant salvar llibres. I, amb ells, una part del país.